

УДК 811.131

ПОЛІСЕМАНТИЧНА ПРИРОДА АУГМЕНТАТИВНОГО СУФІКСА -AZO (на матеріалі сучасної іспанської преси)

Христина Лесько

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000*

Досліджено семантичну природу та поліфункціональність суфікса аугментативності -azo на матеріалі іспанських періодичних видань. Особливу увагу приділено класифікації функцій зазначеного суфікса та з'ясовано його лінгвопрагматичні аспекти.

Ключові слова: аугментативний суфікс, суфікс згрубілості, позитивна/негативна оцінка, прагматичний потенціал, конотація.

Актуальність дослідження зумовлена потребою виявлення прагматичного потенціалу аугментативного суфікса -azo в іспанській періодиці. Наша мета – аналіз функціонування аугментативних лексем з формантом -azo як засобів вираження оцінки в газетних текстах. Об'єкт дослідження – суфікс -azo у складі лексем, предмет – семантична природа аугментатива -azo.

Слова, до яких приєднують оцінні суфікси згрубілості, переходять у розряд емоційно-експресивної лексики, яку продуктивно використовують в іспанському публіцистичному стилі. Оцінні лексеми, крім понятійного, мають ще й емотивне значення, дають позитивну або негативну оцінку. Така лексика слугує для інтенсивного вираження почуттів, емоцій, вона здатна викликати уявлення й асоціації [6, с. 27].

Категорія аугментативності ґрунтується на таких основних негативних емоціях оцінної шкали, як осуд, зневага, приниження, презирство, іронія, сарказм, легка посмішка тощо, та емоціях меліоративного характеру, як захоплення, зачарування, схвалення, симпатія. Відтінки значення допомагає визначити контекст. Згідно з нашим аналізом іспанського масмедійного дискурсу, виокремлено такі функції аугментативних суфіксів у масмедійному мовленні:

1) актуалізація пейоративного значення (*bocaza, hombrazo, manaza, mujeraza, padrazo* тощо);

2) семантична інтенсифікація зі знаком “+” (*librazo, partidazo, aceitazo, amigazo, gustazo, tipazo*);

3) емоційне забарвлення певної дії, вчинку чи явища (*puñetazo, bogotazo, pensionazo, amoldovarazo*).

Суфікси згрубілості можуть одночасно реалізувати кількісну (*perro* → *perrazo, coche* → *cochazo*) та якісну (*ministro* → *ministrazo, película* → *peliculón*) оцінку. Дери́ват *ministrazo* – це не “великий міністр”, а “нікчемний” або “хороший” міністр

(така полярність значень виникає внаслідок розширення контекстуальної комбінаторики), а *peliculón* – це не довготривалий фільм, а фільм хорошої якості з захопливим сценарієм: *Sin duda es un peliculón que siempre apetece ver de nuevo* [1]. Тобто йдеться про сигнікативну ознаку якісного збільшення. Проте питання конотативної полісемії аугментативів настільки складне й неоднозначне, що всі крапки над “і” може розставити лише конкретна мовленнєва ситуація, її мета та завдання. Реалізація конотативної семантики продиктована намірами комунікації, що створює умови для різноманітних асоціацій [4, с. 45].

З акустичного погляду суфікс *-azo* вважають одним з найекспресивніших. Цьому сприяє не лише його фонологічна конфігурація, а й первинна семантика збільшеності, що сприяє появі слів зі значенням захоплення, подиву, несхвалення, осуду тощо. Чимало таких неологізмів отримує тенденційний характер, оскільки журналісти вдаються до них для вираження згоди/незгоди з публічною думкою.

Формант *-azo* належить до класу парокситонних суфіксів. Наголос падає на передостанній склад лексеми. У мовленні періодичних видань формант демонструє високий рівень продуктивності в складі номінальних основ, адже для іменників характерна найбільша конотаційна спроможність, наприклад: *bastón-bastonazo*, *mano-manotazo*, *coche-cochazo*, *ojos-ojazos*. Також може утворювати деривати у складі вербальних лексем (*frenar-frenazo*, *nevar-nevazo*, *patinar-patinazo*) та, менше, у прикметникових та прислівникових похідних (*blancazo*, *buenazo*, *viejazo*; *bienazo*, *lejazo*, *tardazo*).

Наявність наголошеного дифтонга в основі слова сприяє монофтонгізації, спричиненій модифікацією наголосу: *puerta-portazo*, *nieve-nevazo*, хоча й фіксують винятки: *bueno-buenazo*, *cuero-cuerazo* тощо.

Дуже часто простежується суфіксальна аглютинація як засіб збільшення вияву експресивності. Суфікс *-azo* входить у корелятивні зв'язки з аугментативами *-ón*: *maricon-azo*, *cabr-on-azo*, *baj-on-azo*, *encontr-on-azo*, з *-ote*: *man-ot-azo*, *pic-ot-azo*, а також з демінутивними компонентами: *cuchar-et-azo*, *puñ-et-azo*, *tijer-et-azo*. Рееструють аугментативні утворення з інтерфіксальними елементом *-ar* у складі лексеми, інкорпорація яких не відповідає правилам: *espald-ar-azo*, *test-ar-azo*. Словотвірна система іспанської мови створює потенційні можливості для реалізації суфіксальної комбінаторики, актуалізації конотативного значення на основі номінативного слова.

Приєднання суфікса *-azo* до основи лексеми може викликати модифікацію роду, наприклад: *la gripe- el gripazo*, *la puerta- el portazo*, *la cabeza- el cabezazo*, *la lata- el latazo*. Чимало випадків дивергенції роду простежуємо у лексикалізованих словах.

Аугментатив *-azo* утворює множину *-azas*, що застосовують для виділення негативної характеристики людини: *bocazas* – той, хто говорить багато зайвого; *bragazas* – підкаблучник; *manazas* – людина, яка нічого не може зробити самостійно (для порівняння *Manitas* – людина з вправними руками); *calzonazos* – безхарактерна людина. Оскільки ці деривати відповідно до основи вихідного слова отримують флекцію *-azas*, то родова диференціація відбувається за допомогою артикля (*un manazas* або *una manazas*).

Семантику похідної аугментативної форми можна виразити за допомогою аналітичної конструкції: вихідне слово + інтенсифікувальний або суперлативний прикметник, наприклад: *buenazo* – *muy bueno*, *amigazo* – *un gran amigo*, *ojazos* – *los ojos enormes*. Однак у разі порівняння дериваційних парадигм з *-azo* із їхніми аналітичними еквіва-

лентами простежуємо, що перші передають сильніше емоційне навантаження, модифіковане в різних контекстах. Звертаючись до синтетичного способу творення, мовець акцентує на власному суб'єктивному ставленні до предмета мовлення, використовуючи в разі потреби просодичні методи впливу на співрозмовника [3, с. 127]. Лінгвістична градація (вираження мірального ставлення мовця до предмета мовлення) зумовлена намірами комунікативного акту. Наприклад: *También fue su gran éxito en taquilla y el film que le introdujo en la industria norteamericana* [1]; *“Pretty woman” en la televisión no es más que un reflejo del exitazo que la película tuvo* [1].

З семантико-стилістичного погляду виділимо плюралізм оцінних значень суфікса *-azo*, зокрема, вираження розміру, реалізація негативних конотацій на підставі закладеної семантики згрубілості, значення дії чи удару, інтенсифікація ознаки тощо. Ми порівняли два уривки, у яких той самий суфікс ужито на позначення позитивної та негативної суб'єктивних оцінок та надає іменникам прямо протилежних емоційних відтінків залежно від контексту. Наприклад: *Gómez realizó estas declaraciones en un acto de balance de gestión del PSOE, en el que acompañó al ministro del Interior, Alfredo Pérez Rubalcaba, al que calificó de “ministrazo”* [2]. Секретар Соціалістичної партії Мадрида Т. Гомес підтримує політику однопартійця А. Рубакальди, міністра внутрішніх справ, назвавши його “міністром з великої літери” (*ministrazo*). Проте вже в наступному прикладі журналіст використав неоднозначність деривата *ministrazo* для негативного ставлення до сказаного. Наприклад: *No hay más que mirarle a la cara para comprender que el ministrazo no se sube al coche por menos de un botillo o un buen lechazo* [3].

Отже, фундаментальним значенням аугментативного суфікса є

1) пейоративність: *pelotazo, medicamentazo, pensionazo, derechazo* тощо. Значення згрубілості й збільшеності в оцінних суфіксальних утвореннях завжди тісно взаємопов'язані. Діапазон пейоративних емоційних відтінків, яких здатні надавати словам аугментативні суфікси, досить широкий: від слабко виражених відтінків згрубілості, зневажливості, несхвальної оцінки до яскраво вираженої зневаги, іронії, презирства, а в деяких контекстах – ненависті, наприклад: *cabronazo, bocazas, manazas* тощо;

2) інтенсифікація зі знаком “+” або “-”: *exitazo, cabronazo, cantazo, golazo, arañazo*. Наприклад: *Este aparato es capaz de detectar sonidos débiles como “el arañazo de unas uñas contra el cement”* [5]; *Incluso un hombre aficionado a la santidad como Bono no resistió a la tentación de tirarle un cantazo* [1]; *La manera de montar los trastos, el toreo a dos manos, la revolera, el derechazo enroscado* [3]. Проте пейоративна семантика не є константою цього компонента. В окремих випадках суфікс *-azo* може отримувати позитивне забарвлення, виражаючи захоплення мовця предметом висловлювання. Він виражає інтенсифікацію ознаки меліоративності: *buenazo, golazo, tipazo, partidazo, amigazo*.

Отже, щось велике через аугментативну оцінку буде представлене як дуже велике. У контексті суб'єктивного оцінювання мовець асоціює це велике з чимось хорошим, сильним та гарним або ж з незграбним і грубим, з відсутністю виховання, краси та грації. Автор вдається до аугментативних лексем для схвалення чи засудження позамовної дійсності;

3) актуалізація семи різкої та жорстокої дії. Номінальна основа свідчить про інструмент виконання такої дії: *bastonazo, martillazo, pistoletazo, timbrado, muletazo, latigazo, pelletazo* тощо. Наприклад: *Fusiones a martillazos. El Banco de España presiona a las cajas de ahorros* [1]; *Morante, el muletazo sin muleta* [3].

4) приєднання до твірних основ, які називають частини тіла, генерує семи удару або ж його локалізації: *cogotazo, espaldarazo, mendozazo, manotazo, punetazo, cabezazo* тощо. Наприклад: *Mariano Rajoy y sus colegas (...) hartos de dar **manotazos** estériles contra extenuantes candidaturas sin cuerpo* [3]; *Esther Rodríguez recibió (...) **un puñetazo** en la cara que la tiró al suelo* [1];

5) визначення агента дії (*pinochetazo, tejerazo, videlazo, felipazo*) або місця дії (*malvinazo, bogotazo, caracazo*).

Ми зареєстрували чимало випадків, коли суфікс згрубілості синтезується в основу власної назви та отримує значення, близьке до “державного перевороту”. Таке вживання оцінного суфікса виявляється надзвичайно ефективним в сучасній іспанській політичній термінології. Наприклад: *Si la revuelta popular acaecida en 1989 en la capital de Venezuela fue conocida como **el caracazo** la abrumadora mayoría lograda ahora* [1].

Дуже цікавим в іспанському періодичному тексті є вживання аугментативного компонента *-azo* з власними назвами відомих людей: *rajoyazo* (Mariano Rajoy), *tamayazo* (Eduardo Tamayo), *garzonazo* (Baltasar Garzón), *almodovarazo* (Pedro Almodóvar), *tejerazo* (Antonio Tejero). Наприклад: ***El almodovarazo** que dio ayer ‘Todo sobre mi madre’ durante su proyección matinal* [1]; *Entre otras lindezas, la presidenta acusa al alcalde de conocer el “**tamayazo**” antes de producirse* [1]. Дериват *el tamayazo* використовують для позначення переходу депутатів з однієї політичної партії в іншу. Уперше цю аугментативну форму використали під час подій травня 2003 р., коли депутати Е. Тамайо та М. Т. Саес після оголошення результатів місцевих виборів вийшли з Соціалістичної партії.

Отже, зазначимо і про “соціальну” маркованість емоційної лексики з суфіксом збільшення *-azo* в іспанській періодичній комунікації: популістські закони, укази, манера поведінки, дії представників “верхівки” зображають негативно.

У іспанських ЗМІ вживання аугментативних лексем часто тяжіє до метафоричного: *dar un tizeretazo* – урізати, зменшити кількість (*Dar **un tizeretazo** a las llamadas del móvil* [4]); *flechazo* – кохання з першого погляду; *latigazo* – вчинок або вислів, що раниць; *lingotazo* – ковток алкогольного напою; *trancazo* – грип; *zurriagazo* – раптове нещастя; *bombazo* – несподівана новина.

Аугментатив *-azo* має високу продуктивність у спортивних виданнях, у яких його вживають з метою:

1) позитивної інтенсифікації: *partidazo* (видовищний поєдинок), *golazo* (вражаючий гол), *tirazo* (прекрасний удар), *pelotazo* (чудова гра з м’ячем), *equipazo* (неймовірна команда) тощо. Наприклад: *Gallinari justifica su millonaria renovación con **un partidaz*** [6]; *Messi marca tres **golazos** ante Brasil [Sport. – 2012. – 9 червня]*; *Tenemos **un equipazo** y muchas ganas de hacer algo grande porque nos lo merecemos* [6];

2) позначення певною мірою брутальної дії, удару: *cabezazo, codazo: El delantero brasileño del Milán Ronaldinho fue sancionado por dar **un codazo** al checo David Rozenhal* [6];

3) утворення метафоричних номінацій: *maracanazo, piscinaza, centenariazo*. Наприклад: *Ocurrió el 6 de marzo de 2002 y todos lo conocen como el ‘**Centenariazo**’* [6]; *El héroe del **maracanazo*** [4].

Існує чимала кількість лексикалізацій: *banderazo* (знак, який роблять судді за допомогою прапора), *cacharrazo* (жорстокий удар), *espaldarazo* (допомога; стусан),

hachazo (цільовий удар, завданий одним гравцем іншому), *tipazo* (удар по обличчю завданий рукою) тощо.

Останніми роками суфікс *-azo* без сумніву розширив семантичне поле свого вживання. І поряд з метафоричними номінаціями *cuponazo* (велика грошова нагорода лотерії ONCE) чи *pelotazo* у синтагмі *cultura del pelletazo* (швидке збагачення внаслідок спекуляцій та за наявності впливових друзів), *braguetazo* (одруження бідного чоловіка з багатою жінкою), *sablazo* (спекуляція), *pucherazo* (обман, спекуляція), популяризувались такі аугментативні форми, як *decretazo* (ухвалення закону без попереднього його обговорення з іншими політичними силами), *catastrazo* (запровадження урядом низки заходів для контролювання ринку нерухомості), *medicamentazo* (постанова, за якою зменшується кількість медичних препаратів, передбачених соціальним страхуванням) чи *pensionazo* (пенсійна реформа, яка припиняє підвищення або виплату пенсій та передбачає збільшення пенсійного віку). Наприклад: *El Gobierno no logra apoyos en el “decretazo” de la negociación colectiva* [1]; *Batalla campal en Sol contra “el pensionazo” terminó con el enfrentamiento de decenas de jóvenes contra las fuerzas de seguridad* [4]; *Andalucía, País Vasco y Cataluña, contra el “medicamentazo”* [1]; (...) *hubo un “pelotazo” de 120 millones de euros en la compra y venta de terrenos en la playa* [3].

Ці аугментативні деривати можна вважати лексикалізованими формами у мовленні ЗМІ, що мають високий ступінь вияву негативної оцінки.

Отже, проаналізувавши вживання суфікса згрубілості *-azo* в сучасній іспанській пресі, ми виявили, що денотативна сема збільшеності є відносною і поступається оцінній конотації, яка передає особистісне ставлення мовця до предмета мовлення. Кількість позитивних оцінок, які виражає цей суфікс, значно поступається кількості пейоративних. З лінгвістичного погляду це може бути зумовлене тим, що інтенсифікація передбачає певне “мовленнєве зловживання”, тобто нехтування нормою, що викликає негативні емоції. На прагматичному рівні функціонування суфікс *-azo* створює іронічно-зневажливий, негативнооцінний ефект повідомлення. Мабуть, саме тому для нього характерна висока продуктивність у таких тематичних рубриках, як політика і влада, світське життя відомих людей (особливо в період економічної кризи), спорт (теми поразок і травм). Його вибір продиктований цілями та метою комунікації, прагненням журналіста апелювати до свідомості адресанта, зацікавити, потрясти та переконати його у правильності своїх суджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Alvar Esquera M.* La formación de palabras en español / M. Alvar Esquera. – Madrid : Arco libros, 1996.
2. *Dressler W.* Forma y función de los interfijos / W. Dressler. – Revista española de Lingüística 16:2, 1986.
3. *Latorre F.* Diminutivos, despectivos y aumentativos en el siglo XVII / F. Latorre. – Revista de Filología Aragonesa VIII-IX, 1956.
4. *Monge F.* Aspectos de la sufijación apreciativa en español / F. Monge. – Revista española de Lingüística 26, 1996.
5. *Varela Ortega S.* Fundamentos de morfología / S. Varela Ortega. – Madrid: Gredos, 1990.
6. *Zuluaga Ospina A.* La función del diminutivo en español / A. Zuluaga Ospina. – Theraurus. Boletín del Instituto Caro y Cuervo 25, 1970.

Електронні джерела

1. ABC (www.abc.es): 3/08/11; 1/09/12; 28/05/11; 16/01/10; 7/12/08; 16/05/09; 21/06/11; 27/06/12; 18/12/07;
2. El Diario de Madrid (www.eldiariodemadrid.es) 18/10/07;
3. El Mundo (www.elmundo.es) 4/09/11; 22/05/09; 11/04/09; 3/12/11;
4. El País (www.elpais.es) 2/06/07; 20/09/07; 28/01/11;
5. La Razón (www.larazon.es) 1/10/10;
6. Marca (www.marca.es) 26/01/12; 25/06/12; 16/01/09; 30/09/12;
7. Sport (www.sport.es) 9/06/12

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2012

Прийнята до друку 21.02.2012

**POLISEMANTYC NATURE OF THE AUGMENTATIVE SUFFIX -AZO
(BASED ON MODERN SPANISH PRESS)**

Khrystyna Lesko

*The Ivan Franko National University in L'viv,
1, Universytets'ka St., L'viv, 79000*

The article deals with the semantic and multifunctional nature of the augmentative suffix *-azo* based on modern Spanish press. Particular attention is paid to the classification of the functions of this suffix and its ascertained the pragmatic aspects.

Key words: augmentative suffix, suffix of amplification, positive/negative evaluation, pragmatic potential, connotation.

**ПОЛИСЕМАНТИЧЕСКАЯ ПРИРОДА АУГМЕНТАТИВНОГО
СУФФИКСА -AZO
(НА МАТЕРИАЛЕ ИСПАНСКОЙ ПРЕССЫ)**

Кристина Лесько

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000*

Исследовано семантическую природу и полифункциональность суффикса аугментативности *-azo* на материале испанских периодических изданий. Особое внимание уделено классификации функций указанного суффикса и выяснено его лингвопрагматический аспект.

Ключевые слова: аугментативный суффикс, увеличительный суффикс, положительная/отрицательная оценка, прагматический потенциал, коннотация.